

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Studijní opora k předmětu kombinované formy studia

předmět

OBECNÁ TEORIE VZDĚLÁVÁNÍ

obor

Sociální pedagogika

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Vysvětlivky k používaným symbolům

ÚVOD KE STUDIU PŘEDMĚTU NEBO KONKRÉTNÍHO TÉMATU

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

prověřují, do jaké míry student text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace

SHRNUTÍ

shrnutí tématu

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

vyzdvihuje důležité či nové termíny, nebo hlavní body, které by student při studiu tématu neměl opomenout

LITERATURA

použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

student se zde dozví, jakým způsobem bude kurz ukončen (test, seminární práce, projekt, ústní zkouška apod.)

ZÁKLADNÍ INFORMACE O PŘEDMĚTU

Vyučující: doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.

Kontakt: jiri.semrad@uhk.cz

Hodinová dotace přímé výuky: 13 hodin

Hodinová dotace samostudia: 13 hodin

Zařazení předmětu: 1. semestr

Prerekvizity: předmět nemá prerekvizity

Pravidla komunikace s vyučujícím: Pravidla komunikace s vyučujícím: při výuce, v konzultačních hodinách eventuálně e-mailem

ÚVOD DO STUDIA PŘEDMĚTU (ANOTACE)

CÍLE PŘEDMĚTU:

Předmět navazuje na poznatky z obecné pedagogiky, které byly získány v bakalářském studiu. Objasňuje podstatu vzdělávacího procesu s oporou o analýzu koncepcí vzdělávání v historickém kontextu. Prezentuje nejfrekventovanější teorie. Zprostředkovává budoucím sociálním pedagogům informace o různých přístupech ke vzdělávání, se kterými se mohou setkat i v pluralisticky orientovaných, humanismus a demokracii prohlubujících zemí.

Cílem předmětu je orientovat studenty v teoriích vzdělávání a jejich aplikacích v nejrůznějších formách vzdělávání ve společenské praxi s ohledem na státní, veřejnoprávní a soukromé školství.

OSNOVA PŘEDMĚTU:

1. Vymezení teorie vzdělávání.
2. Vývoj teorie vzdělávání, představení různých koncepcí počínaje Komenského pojetím celoživotního vzdělávání až po teorii evoluční.
3. Přehled vybraných taxonomií vzdělávacích cílů.
4. Podstata vzdělávacího procesu.
5. Teorie vymezující učivo.
6. Kurikulární teorie.
7. Formy vzdělávání.
8. Vzdělávací metody.
9. Diagnostika a hodnocení vzdělávaných.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

ZÁKLADNÍ LITERATURA

- CHMELA, L. a kol. Průvodce oborovou didaktikou pro učitele telekomunikačních předmětů na technické vysoké škole. Praha: ČVUT, 2011. ISBN978-80-01-04794-1.
- KALHOUS, Z., OBST, O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- KOMENSKÝ, J. A. Didaktika analytická. Brno: Tvořivá škola, činnostní učení, 2004. ISBN 80-903397-1-9.
- KOMENSKÝ, J. A. Vševýchova (Pampedia). Přeložil J. Hendrich. Praha: 1948.
- MAŇÁK, J. ŠVEC, V. Výukové metody. Brno: Paido, 2003. ISBN80-7315-039-5.
- MAŇÁK, J. Nárys didaktiky. Brno: PedF MU, 1990
- PETRSEN, W., H. Učebnica všeobecnej didaktiky. Bratislava: SPN, 1993. ISBN 80-08-02004-0.
- PRUCHA, J. Vzdělávání a školství ve světě. Praha, Portál 1999b.
- RÝDL, K. Metoda týmového vyučování. Praha: Strom, 1996.
- SEMRÁD, J. Možnosti a omyly současného vzdělávání. In: Výchova, vzdělávání a výzvy nové doby J. Semrád, A. Vališová, P. Andres, M. Škrabal a kol. Brno: Paido, 2016. ISBN 978-80-7315-258-1.
- SEMRÁD, J. Polytechnic education today and the dual systém. Journal of Teaching and Education, 2017.
- SEMRÁD, J. Globalizace a její odraz ve výchovně vzdělávacím prostředí a procesu. Pedagogica Actualis VII. Trnava: UCM v Trnavě, FF 2015. ISBN 978-80-8105-709-0.
- SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-85623-79-X.
- ŠKODA, J., DOULÍK, P. Psychodidaktika. Praha: Grada, 2011. ISBN978-80-247-3341-8.
- VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. Pedagogika pro učitele. Praha: Grada, 2016.
- VAŠUTOVÁ, J. Strategie ve vysokoškolském vzdělávání. Praha: UK, 2002. ISBN 80-7290-100-1.
- VAŠUTOVÁ, J., MARINKOVÁ, H., SEMRÁD, J., ŠKRABAL, M., VELETA, R. Příprava koordinátorů školních vzdělávacích programů na odborných školách. Praha: NÚOV,2010. CD-ROM, 445s. ISBN 978-80-87063-29-3.

DOPORUČENÁ LITERATURA

- VALIŠOVÁ, A. a kol. Historie a perspektivy didaktického myšlení. Praha: UK, nakladatelství Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0914-2.

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

Předmět bude ukončen zápočtem (seminární práce a zápočtový test).

Téma č. 1:

Vymezení teorie vzdělávání

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma se zabývá Teorií vzdělání jako základní pedagogickou disciplínou. Představuje ji v historickém kontextu. Upozorňuje na pojem didaktika, který často nahrazuje pojem teorie vzdělání již od dob renesance. Zároveň však ukazuje, že obsah tohoto pojmu se měnil s proměnou samotné disciplíny. Odkazuje na J. A. Komenského, v jehož pojetí představuje vlastně syntézu obecné pedagogiky, filozofie výchovy, teorii vzdělání a vyučování. Téma je završeno současným pohledem na teorii vzdělání. Cílem tématu je umožnit studentům osvojit si základy didaktického myšlení.

Způsob výuky: přednáška doplněná samostudiem studentů

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Obecná pedagogika
Filozofie výchovy
Didaktika
Teorie vzdělání
Funkce teorie vzdělání
Systémy vzdělávání
Metodologické problémy a specifika teorie vzdělání

Klíčová slova:

Teorie vzdělání, vzdělání, vzdělávání, vzdělanost, vyučování, didaktika, obecná pedagogika, filozofie výchovy, prezenční, kombinované a distanční vzdělávání, celoživotní vzdělávání, firemní vzdělávání, rekvalifikační vzdělávání, mediální pedagogika a didaktika.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

S odkazem na odbornou literaturu ukazuje, jak se s vývojem pedagogického myšlení spolu s obecnou didaktikou rozvíjela teorie vzdělání podle zaměření k jednotlivým stupňům a druhům škol (didaktika školy obecné, národní, střední, didaktika odborného středoškolského vzdělávání, vysokoškolského vzdělávání, andragogická didaktika).

Zároveň upozorňuje na rozšiřování předmětu teorie vzdělání (didaktiky) v souvislosti s uplatňováním ideje celoživotního vzdělávání, s realizací rekvalifikačního vzdělávání mládeže i dospělých, s realizací firemního vzdělávání i různých forem sebevzdělávání, s uplatňováním digitálních technologií ve vzdělávání apod. Ukazuje rovněž na různá filozofická a psychologická východiska, o něž se výklad vzdělávací problematiky opíral. U nás např. G. A. Lindner charakterizoval didaktiku jako “vědu vyučovatelskou a umění vyučovací”. O. Chlup ji chápal ve smyslu teorie vyučování. Německý pedagog O. Willmann ji chápal jako teorii vzdělání. Ani v současnosti však neexistuje obecně přijímaná definice. Hovoří se např. o kriticko-komunikativní (R.Winkel), nebo kriticko-konstruktivní didaktice W. Klafki).

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. BERTRAND, Y. Soudobé teorie vzdělávání. Praha. Portál 1998.
2. CHLUP, O. Středoškolská didaktika. Brno, nákladem společnosti Nových škol, 1933.
3. KOMENSKÝ, J. A. Velká didaktika. In. Vybrané spisy J. A. Komenského Sv. 1. Praha: SPN, 1958.
4. MAŇÁK, J. Alternativní metody a postupy. Brno: Masarykova univerzita, 1995.
5. SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika. Praha: Grada, 2007.
6. VALIŠOVÁ, A. KASÍKOVÁ, H. a kol. Pedagogika pro učitele. Praha: Grada, 2007.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Objasněte pojem teorie vzdělání.
2. Pokuste se ukázat vývoj pojmu teorie vzdělání, respektive didaktiky.
3. Vymezte místo teorie vzdělání v soustavě věd o výchově.
4. S uplatněním různých kritérií ukažte variabilitu druhů vzdělání.
5. Pokuste se objasnit problémy vzdělání v současnosti.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 2:

Představení různých vzdělávacích koncepcí

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma se zaměřuje na analýzu různých vzdělávacích teorií, zachycuje vývoj didaktického myšlení. Představuje tyto koncepce: Herbartovu slovně názornou, opírající se o asociativní psychologii, Deweyovu progresivistickou (pragmatickou) teorii, jejímž základem je filozofie pragmatismu a instrumentalismu. Dále se zabývá Aebliho psychodidaktikou a přístupem J. Piageta akcentující především činnostní princip. Popisuje i empirickou a experimentální didaktiku G. Mialareta a P. Petersona, kybernetickou didaktiku F. von Cubeho, kriticko komunikační didaktiku R. Winkela, konstruktivistickou didaktiku, marxistickou a neomarxistickou teorii vzdělání, didaktiku opírající se o existenciální filozofii, teorii vzdělání pozdní modernity a evoluční didaktiku. Cílem tématu je zprostředkovat studentům poznatky o vývoji didaktického myšlení.

Způsob výuky: přednáška doplněná samostudiem studentů

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Slovně názorné vzdělávání, asociace.
Pragmatismus a instrumentalismus.
Teoretické a systematické poznávání.
Činnostní princip.
Zvyšování možností dítěte, vytváření nového člověka.
Programované vyučování a učení.
Digitální technologie a vzdělávání
Komunikace a interakce ve vzdělávacím procesu.
Student konstruuje svoje vědění.

Odcizení, emancipace a svoboda ve vzdělávání.
Antropologické aspekty vzdělávání.
Antipedagogika a černá pedagogika.
Kompetitivní vzdělávání.

Klíčová slova:

Slovně názorné, asociační, individuální zkušenosti, aktivita, řešení problémů, vzdělávání a společenská praxe, činnostní princip, digitální technologie, komunikace a interakce, konstruktivismus, diferenciacce a vzdělávání, obsahy vzdělávání, kooperativní vzdělávání.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Téma prezentuje jedenáct teorií, se kterými se mohou budoucí vzdělavatelé setkat i ve výchovně vzdělávací praxi, protože např. prvky Herbartovské koncepce, se běžně objevují v současném systému vzdělávání. Alternativní přístupy ke vzdělávání zase vycházejí z některých jiných teorií, jako jsou např. progresivistická pedagogika, antipedagogika, psychodidaktika apod. Vliv na současné vzdělávání má i konstruktivistická teorie, kriticko- komunikační a evoluční. Osvojení si tématu umožní hlubší vhled do teorií, upozorní je na klady i zápory oněch teorií a jejich efektivní užití ve výchovně vzdělávací praxi.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. PETERSEN, W. H. Učebnica všeobecnej didaktiky. Bratislava: SPN, 1993.
2. RÝDL, K. Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti. Praha, Brno: Zeman, 1994.
3. SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika. Praha: Grada, 2007.
4. SINGULE, F. Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti. Praha: SPN, 1992.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Které teorie vzdělávání znáte?

2. Charakterizujte tyto teorie!
3. Pokuste se postihnout, co zůstalo v současném vzdělávání z teorie Herbarta.
4. Pokuste se podrobněji objasnit koncepce vzdělávání konstruktivistickou a komunikační.
5. Co je to tzv. Berlínský model?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 3:

Přehled vybraných taxonomií vzdělávacích cílů

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma je věnováno základní pedagogické kategorii cíli. Pro vzdělavatele je kategorie cíle klíčovou, protože jeho výchovně vzdělávací rozhodování se vždy musí odvíjet od stanoveného cíle. Pedagogika se zabývá kategorií cíle v různých rovinách. Základní třídění cílů rozeznává dvě roviny: vertikální a horizontální. Vertikální rovina sleduje především hledisko pedagogické dokumentace (Bílá kniha, Standardy, Rámcové vzdělávací programy, Školní vzdělávací programy, cíle předmětové, tematické cíle jednotlivých předmětů atd.). Horizontální rovina sleduje cíle z hlediska osobnosti a sociálních skupin. Téma seznamuje studenty s přehledem vybraných taxonomií vzdělávacích cílů. Analyzuje taxonomii Bloomovu, Niemiervkovu, Davyho, Simpsonovu, Krthwohlovu. Cílem tématu je zprostředkovat a objasnit studentům problematiku stanovování vzdělávacích cílů, jejich konkretizaci, klasifikaci a operování s cílem.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Ústřední cíl
Taxonomie cílů
Vertikální cíle
Horizontální cíle
Bloomova taxonomie cílů
Niemierkova taxonomie cílů
Davyho taxonomie cílů
Simpsonové taxonomie cílů
Krathwohlova taxonomie cílů

Klíčová slova:

Ústřední cíl výchovy a vzdělávání, klasifikace cílů, vertikální cíle, horizontální cíle, taxonomie cílů.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Téma seznamuje studenty s vybranými taxonomiemi vzdělávacích cílů. Analyzuje koncepty, které pracují s rovinou cílů horizontálních, tj. osobnostních a sociálních. Rozebírané taxonomie se zabývají konkretizací vzdělávacích cílů z hlediska psychické struktury osobnosti. Některé berou v úvahu jen kognitivní stránku (Bloom), jiné kognitivní a afektivní oblast (Niemierkova) a třetí skupina psychomotorickou stránku (Davy, Simpsonová). Vcelku jsou tak prezentovány taxonomiemi cíle, jak poznávací, tak operační a hodnotové.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. CHMELA, L. Přehled vybraných taxonomií vzdělávacích cílů.
2. DROŠČÁK, M. Úvod do všeobecnej didaktiky pre študentov učiteľ'stva. Trnava: UCM Filozofická fakulta, 2015.
3. KALHOUS, Z., OBST, O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002.
4. PAŘÍZEK, V. Problémy konkretizace a členění cílů výchovy. Pedagogika, 13, 1963, č.6.
5. SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika. Praha: Grada, 2007.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Popište kategorii cíle a pokuste se ukázat její historický vývoj.
2. Objasněte pojem konkretizace cíle a analyzujte jednotlivé roviny.
3. Co je taxonomie cíle a uveďte vybrané taxonomie.
4. Ukažte, v čem se jednotlivé taxonomie vzdělávacích cílů liší.
5. Ukažte na nějakém konkrétním příkladu, jak probíhá konkretizace vzdělávacího cíle.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 4:

Podstata vzdělávacího procesu

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma se zabývá samotnou podstatou vzdělávacího procesu. Kategorie, které se podílejí na vzdělávacím procesu tj. cíl, obsah, podmínky a prostředky jsou statickými kategoriemi. Vzdělávací proces je charakterizován činností vzdělavatele a vzdělávaných. Rozvinutím těchto činností startuje vlastní vzdělávací proces, který je dynamickou záležitostí. Ve vzdělávacím procesu se uplatňují některé zákonitosti, které musí

vzdělavatel při řízení vzdělávacího procesu zohledňovat, neboť významně efektivitu vzdělávání. Klíčové zákonitosti jsou v tématu analyzovány. Cílem tématu je objasnit studentům podstatu vzdělávacího procesu, a ukázat, jak pochopení podstaty ovlivňuje efektivitu vzdělávacího úsilí.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Vzdělávání
Vzdělání
Vzdělanost
Vzdělávací proces
Gnozeologické zákonitosti
Pedagogicko-psychologické zákonitosti
Sociologické zákonitosti

Klíčová slova:

Vzdělávací proces, Vzdělávání, učení, statika a dynamika vzdělávacího procesu, zákonitosti vzdělávacího procesu.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Téma analyzuje podstatu vzdělávacího procesu, které se laikovi může jevit jako jednostranná záležitost vzdělavatele. Moderní pedagogika staví na aktivitě vzdělávaných. Vzdělavatel vyzývá vzdělávané k následování (follow me) (dynamika vzdělávacího procesu). Efektivitu vzdělávání ovlivňují některé zákonitosti vzdělávacího procesu. Pokud je vzdělavatel nebere na vědomí, mohou zákonitosti ovlivňovat průběh i výsledky vzdělávání negativně a silně snižovat celkovou efektivitu. Téma analyzuje gnozeologické zákonitosti (způsob poznávání), pedagogicko-psychologické (vnitřní a vnější podmínky vzdělávání), sociologické podmínky (vlivy prostředí).

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

CEDRYCHOVÁ, V., RAUDENSKÝ, J. Kapitoly z obecné didaktiky pro učitele střední školy. Ustí nad Labem: UJEP, 1993.
KALHOUS, Z., OBST, O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002.
MAŇÁK, J. Nárys didaktiky. Brno: PF MU, 1995.
SKALKOVÁ PROCHÁZKOVÁ, J. K základům vyučovacího procesu. Praha: SPN, 1963.
SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika. Praha: Grada, 2007.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Charakterizujte vzdělávací proces.
2. Pokuste se vyjádřit podstatu vzdělávacího procesu.
3. Zdůvodněte, proč se rozlišuje mezi statikou a dynamikou vzdělávacího procesu.
4. Vyjmenujte zákonitosti, které ovlivňují průběh a výsledky vzdělávacího procesu.
5. Charakterizujte blíže zákonitosti, které ovlivňují průběh a výsledky vzdělávacího procesu.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 5:

Teorie vymežující učivo

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Pedagogika konstatuje, že cíl se konkretizuje v obsahu. Stanovení objemu a nosných pilířů učiva je problémem, který dosud nebyl úspěšně vyřešen. Existují však teorie, které o řešení tohoto problému usilují. Snaží se poznatkovou zátěž žáků množstvím učiva, které se s postupujícím poznáním stále rozšiřuje, abundantně narůstá. Problémem se zabýval již ve dvacátých a třicátých letech v tehdejším Československu O. Chlup, později

také A. M. Dostál. V Zahraničí se problému věnoval především německý pedagog W. Klafki, historik Heimpl v USA pak J. S. Bruner. Cílem tématu je orientovat studenty v teoriích, které pokouší řešit otázku neustálého narůstání vzdělávacího obsahu.

Způsob výuky: téma je přednášeno s ohledem na závažnost v celém rozsahu.

Klíčová slova: cíl, obsah vzdělání, teorie vymezující učivo, co má vzdělávaný znát, vědět, umět, jaké má mít vlastnosti, jaké hodnoty si má osvojit, jaké sociální role má zvládnout.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Téma analyzuje problém vymezování obsahu učiva ve vzdělávání. Přibližuje československé a zahraniční teorie, které se v minulosti snažili problém řešit, a posunuly poznání této problematiky. Přibližuje teorii O. Chlupa, která vychází z kritiky poznatkového encyklopedismu, teorii A. M. Dostála o linii objevující a zprostředkující, teorii W. Klafkiho, který zdůrazňuje, že se neosvojují jednotlivá fakta, ale na nich, nebo jimi získané pohledy do struktur, poznatky o zákonech, pochopené principy, kategorie apod. Téma pojednává i o exemplárním vyučování, které staví na osvojování jader poznání, která lze dále rozšiřovat (paradigmatické učení). Věnuje pozornost i Brunerově strukturálnímu vzdělávání (pochopit smysl a podstatu osvojovaného vzdělávacího předmětu).

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Chlupova teorie základního učiva
Dostálova teorie dvou linií
Klafkiho kategoriální vzdělání
Exemplární vyučování
Paradigmatické učení Heimpla
Brunerovo strukturální učení

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. BRUNER, J. S. Vzdělávací proces. Praha: SPN, 1965.
2. CHLUP, O. Několik statí k základnímu učivu. Praha: SPN, 1958.

3. HOLOUŠOVÁ, D. Taxonomie učebních úloh a jejich funkce ve výuce. In. OBST, O. a kol. Obecná didaktika (text pro účastníky korespondenčního studia). Olomouc: Ped F UP, 1994.
4. KLAFKI, W. Studie k teorii vzdělání a k didaktice. Praha: SPN, 1967.
5. PAŘÍZEK, V. Obsah vyučování. Praha: Ped F UK, 1996.
6. SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika. Praha: Grada, 2007.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Pokuste se objasnit problém vymezení obsahu vzdělávání.
2. Objasněte teorie vymezení učiva O. Chlupa a A. M. Dostála.
3. Objasněte teorii W. Klafkiho.
4. Vysvětlete paradigmatické učení německého historika Heimpla.
5. Objasněte strukturální teorii J. S. Brunera.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 6:

Kurikulární teorie

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma se zabývá problematikou kurikula. Pojem kurikula se vyskytuje již v pracích J. A. Komenského, ale v Československu se až do 90. let nepoužíval. V západních zemích je naopak pojmem velmi frekventovaným. Odráží se v něm snaha řešit problém obsahu vzdělávání komplexně (proč a v jakém obsahu vzdělávat, jak a koho a jakými cestami). Cílem tématu je objasnit studentům pojem kurikula a kurikulárních teorií, ukázat pozitiva i stinné stránky.

Způsob výuky: téma je přednášeno v rámci výuky v celém rozsahu.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Krize ve vzdělávání
Teorie kurikula
Víra v moc poznatků
Knowledge society
Zkušenostní orientace
Význam vědy
Syntéza poznání
Cílové standardy
Evaluační standardy

Klíčová slova: Kurikulum, věda, poznávání, vzdělání, sociální stratifikace, individuální zkušenosti vzdělávaných, učivo a vědecké poznání, fáze kurikula, kurikulum a tvořivost.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Téma přibližuje vzdělávaným problematiku moderního pojetí kurikula. Ukazuje na historické kořeny vzniku kurikulárních teorií v konci 50. let v USA, kdy se hledaly cesty k efektivnějšímu vzdělávání a byla položena základní otázka obsahu vzdělávání a jeho vztahu k soudobému vědeckému poznání. Ukazuje, jak nové přístupy vyplývající z kurikulárních teorií překonávají dosavadní vymezení vzdělávání na pozadí individuálních zkušeností vzdělávaných a opírají se o kritiku dosavadního pojetí vzdělání opírajícího se o nízkou úroveň teoretické přípravy. Zabývá se i 4 fázemi kurikula, zmiňuje se o kladech a záporech kurikulárních teoriích, upozorňuje na problém racionálního plánování kurikula, které často vedlo k pojetí vzdělávacího procesu jako technologické záležitosti. V souvislosti s kurikulárními teoriemi je pojednáno i o tzv. progresivistické pedagogice a konstruktivistické pedagogice.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. PETERSEN, W. H. Učebnica všeobecnej didaktiky. Bratislava: SPN, 1993.
2. PUPALA, B., OSUSKÁ, L'. Vývoj, podoby a odkazyteórie konštruktivismu. Pedagogická revue, 2000, roč. 52, č. 2, s. 101-114.
3. SEMRÁD, J., VALIŠOVÁ, A., ANDRES, P., ŠKRABAL, M. a kol. Výchova, vzdelávaní a výzvy novej doby. Brno: Paido, 2016.
4. SINGULE, F. Americká pragmatická pedagogika. Praha: SPN, 1991.
5. SKALKOVÁ, J. Humanizace vzdelávaní a výchovy jako soudobý pedagogický problém. Ústí nad Labem: UJEP, 1993.
6. SKALKOVÁ, J. Pedagogika a výzvy novej doby. Brno: Paido, 2004.
7. WALTEROVÁ, E. Kurikulum- Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě. Brno: MU, 1994.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Pokuste se objasnit pojem kurikula.
2. Pokuste se objasnit historický kontext vzniku moderních kurikulárních teorií.
3. Objasněte vztahy pojmu: kurikulum, standardy, Rámcové vzdělávací programy, Školní vzdělávací programy.
4. Objasněte fáze kurikula.
5. Pokuste se ukázat, jaké jsou kladné stránky a záporné stránky kurikulárních teorií.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 7:

Formy vzdělávání

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma se zabývá moderními formami vzdělávání na pozadí historického vnímání této pedagogické kategorie. Analyzuje tradiční formy: individuální, hromadnou a frontální formu. Následuje rozbor problémového vzdělávání, programovaného vzdělávání, skupinového vzdělávání, kooperativního vzdělávání, otevřeného vzdělávání a projektového vzdělávání, vzdělávání prostřednictvím digitálních technologií. Cílem tématu je objasnit vzdělávaným jednotlivé moderní formy vzdělávání tak, aby byli schopni ve výchovně vzdělávací praxi s formami pracovat a diferencovaně je uplatňovat podle jejich specifik.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Individuální vzdělávání
Hromadné vzdělávání
Frontální vzdělávání
Problémové vzdělávání
Programované vzdělávání
Kooperativní vzdělávání
Otevřené vzdělávání
Projektové vzdělávání
Vzdělávání zprostředkované digitálními technologiemi

Klíčová slova: Formy vzdělávání, individuální, individualizované, hromadné, frontální, skupinové, problémové, programované, kooperativní, otevřené, projektové, on-line vzdělávání, kompetitivní vzdělávání, internetové vzdělávání, institucionální vzdělávání, sebevzdělávání.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

S oporou o odbornou literaturu téma objasňuje historický vývoj forem vzdělávání. Připomíná názory Komenského, Herbart, Lindnera a dalších. Ukazuje na přednosti a stinné stránky jednotlivých forem, seznamuje s příklady uplatnění jednotlivých forem. Zabývá se otázkou tzv. výkonového vzdělávání, i otázkami přeceňování uplatnění digitálních technologií ve vzdělávání.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. KALHOUS, Z., OBST. O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002.
2. KASÍKOVÁ, H. Kooperativní učení, k, kooperativní škola. Praha: Portál, 1997.
3. KLIČKOVÁ, M. Problémové vyučování ve školní praxi. Praha: SPN, 1989.
4. KULIČ, V. Psychologie řízeného učení. Praha: Academia, 1992.
5. MUŽÍK, J. Andragogická didaktika. Praha. Codex Bohemia, 1998.
6. POLÁČKOVÁ, V., VÁŇOVÁ, R., VALIŠOVÁ, A., SKALKOVÁ, J. Jak realizovat otevřené vyučování? Pedagogika, 53, 1995.

7. SKALKOVÁ, J. Za novou kvalitou vyučování.. Brno: Paido, 1995.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Pojednejte o rozdíl mezi individuálním vzděláváním a individualizovaným vzděláváním.
2. Charakterizujte jednotlivé formy vzdělávání.
3. Objasněte pojem kompetitivní vyučování.
4. Objasněte pojem programovaného učení a dejte do souvislostí s uplatněním digitálních technologií ve vzdělávání.
5. Zdůvodněte pojem otevřené vyučování.
6. Zdůvodněte formu projektového vzdělávání.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 8:

Metody vzdělávání

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Téma se zabývá metodami vzdělávání jako dynamickým prostředkem vzdělávacího procesu. Ukazuje, že výběrem metod je ovlivňována kvalita procesu plnění cílů. Metoda je definována jako způsob, postup, cesta, s jejíž pomocí vzdělavatel vede vzdělávané ke splnění vzdělávacího cíle. Téma navazuje na podstatu vzdělávacího procesu. Ukazuje, že metody mají dvě stránky: řídicí (regulativní) vyplývající z činnosti vzdělavatele a učební (vyplývající z činnosti vzdělávaného). Téma se zabývá i funkcemi metod a upozorňuje na skutečnost, že kvalita metody není v ní samé, ale ve správně volbě s ohledem na cíl a na tom jak s ní vzdělavatel pracuje. Cílem tématu je zprostředkovat žákům poznatky o metodách jako nástrojích vzdělávání a ukázat na složitost problematiky, na chyby, které se ve vzdělávání dělají v důsledku nesprávného (laického) přístupu k metodám.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Prostředky vzdělávání
Metody vzdělávání
Stránky metod
Funkce metod
Co rozhoduje o volbě metod
Třídění metod

Klíčová slova: Vzdělávací metody, cíle vzdělávání, stránky metod, funkce metod, hodnota metod, obsah učiva, věkové a individuální zvláštnosti, osobnost vzdělavatele, materiální vybavení, pedagogické a organizační podmínky.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Téma uvádí studenty do problematiky pedagogické kategorie prostředků. Metody jsou jednou z položek. Téma ukazuje studentům jak mylné je laické vidění vzdělávacích metod. Upozorňuje na různé přístupy k problematice metod v historickém vývoji didaktického myšlení (Herbart, Lindner, Kádner, Mialaret). Seznamuje studenty s různými přístupy k třídění metod vzdělávání. Podrobněji popisuje třídění s důrazem na hledisko poznání, etap vzdělávacího procesu, míry samostatné práce vzdělávaného a myšlenkových operací.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. KALHOUS, Z., OBST, O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002.
2. CEDRYCHOVÁ RAUDENSKÁ, V., RAUDENSKÝ, J. Kapitoly z obecné didaktiky pro učitele střední školy. Ústí nad Labem: UJEP, 1993.
3. HLAVSA, J. a kol. Psychologické metody výchovy tvořivosti. Praha: SPN, 1986.
4. MAŇÁK, J. a kol. Alternativní metody a postupy.. Brno: MU, 1997.
5. MAREŠ, J. Styly učení žáků a studentů. Praha: Portál, 1998.
6. SKALKOVÁ, J. Obecná pedagogika. Praha: Grada, 2007.
7. ŠVEC, V. K tvorivému uplatňování vyučovacích metod vo vzdelávaní dospelých. In. Jednotná škola, 1986, roč.38, č. 1., s.40-57.
8. ŠVEC, V., FILOVÁ, H., ŠIMONÍK, O. Praktikum didaktických dovedností. Brno: PF MU, 1996.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Charakterizujte vzdělávací metodu.
2. Jaký je vztah vzdělávacím cílem a metodou.
3. Pokuste se popsat stránky a funkce vzdělávacích metod.
4. Pokuste se ukázat na rozdílné přístupy ke vzdělávacím metodám v historii didaktického myšlení.
5. Uveďte některá z kritérií pro třídění vzdělávacích metod.
6. Pokuste se objasnit učební styl studenta.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 9:

Diagnostika a hodnocení vzdělávaných

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma se zabývá jedním z klíčových pedagogických témat, zjišťováním stavu vzdělávání a výchovy. Cílem tématu je zprostředkovat studentům poznatky o pedagogické diagnostice tak, aby si osvojili základy diagnostické činnosti. Ukazuje na rozdíly mezi pedagogickou a psychologickou diagnostikou. Ukazuje studentům, že diagnostická činnost má-li mít náležitý efekt je velmi náročnou činností, které se vzdělavatel učí celý profesní život. Odpovídá na otázku, jak je student poznáván ve vzdělávacím procesu, na co se vzdělavatel soustřeďuje a za jakým účelem. Seznamuje s diagnostickými metodami a s často se objevujícími nedostatky a překážkami v diagnostické činnosti, které brání celkové efektivnosti poznávání vzdělávaného.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Pedagogická diagnostika
Podmínky učení
Způsob učení
Výsledky učení
Cílová norma
Překážky efektivní diagnostiky
Věkové zvláštnosti studenta
Vnější projev studenta
Diagnostické metody
Hodnocení
Druhy hodnocení

Klíčová slova: Pedagogická diagnostika, psychologická diagnostika, optimální pedagogická opatření, nápadní studenti, věkové zvláštnosti, vnější projevy studenta, předsudky vzdělavatele, zážitky vzdělavatele z mládí, černo-bílé posuzování, pozorování, rozhovor, dotazníky, didaktické testy, rozbor výkonů a výtvorů, sociometrické metody, analýza pedagogické dokumentace, anamnestické a retrospektivní metody, zkouška, formy zkoušky, druhy hodnocení, příčiny neprospěchu.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Téma pojednává o diagnostice a hodnocení vzdělávaných. Ukazuje na rozdíly mezi pedagogickou diagnostikou a psychologickou diagnostikou. Zabývá se problémem poznávání studenta v procesu vzdělávání. Seznamuje s cíli pedagogické diagnostiky, ale i s překážkami a chybami, které vzdělavatelé činí. Popisuje základní diagnostické metody, zabývá se hodnocením a zkoušením jako zvláštním druhem hodnocení. Analyzuje různé druhy hodnocení. Vyrovnává se s otázkou objektivního hodnocení. Pojednává mj. i o chybě a o tom, jak s chybami ve vzdělávání pracovat.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. ČÁP, J., MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001.
2. DOULÍK, P., ŠKODA, J. Problematika diagnostiky výsledků výuky při aplikaci metody aktivní konstrukce poznatků do výuky chemie. In. Nové možnosti vzdělávání a pedagogický výzkum. Sborník. Ostrava: ČAPV a Ped F OU, 2001.
3. CEDRYCHOVÁ RAUDENSKÁ, V., RAUDENSKÝ, J. Kapitoly z obecné didaktiky pro učitele střední školy. Ústí nad Labem: UJEP, 1993.
4. HRABAL, V. Pedagogicko-psychologická diagnostika žáka. Praha: SPN, 1989.
5. KALHOUS, Z., OBST, O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002.
6. KULIČ, V. Chyba a učení. Praha: SPN, 1971.
7. SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika. Praha: Grada, 2007.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaký je rozdíl mezi pedagogickou a psychologickou diagnostikou?
2. Pokuste se uvést nejčastější nedostatky při diagnostické činnosti ve vzdělávání.
3. Jaké znáte základní diagnostické metody.
4. Popište podrobněji metodu rozhovoru a sociometrickou metodu.
5. Jaké druhy hodnocení znáte?
7. Pojednejte o zkoušce jako zvláštním druhu hodnocení a o klasifikaci.
8. Jak pracovat ve vzdělávání s chybou.

Prostor pro odpovědi:

SEZNAM POŽADAVKŮ K ABSOLVOVÁNÍ PŘEDMĚTU

Závěrečný test bude vycházet z otázek uvedených výše u každého tématu.